

Hautaustoimilain toimeenpano kunnissa

Yleiskirjeessä käsitellään hautaustoimilain (457/2003) 23 §:ssä säädettyä kunnan vastuuta omaisettomien vainajien hautausjärjestelyistä tilanteissa, joissa vainajan hautaamisesta eivät huolehdi omaiset, perilliset tai muut läheiset. Lisäksi ohjeistuksessa kuvataan menettelytavat sukuselvityksen hankkimiseksi, kuolinpesän selvittämiseksi sekä tarvittavien viranomaisilmoitusten tekemiseksi.

Ohjeistuksen tarkoituksena on varmistaa, että hautaaminen järjestyy lain mukaisesti kaikissa tilanteissa sekä selkeyttää kuntien ja hyvinvointialueiden välistä vastuunjakoa. Samalla siinä täsmennetään, miten hautauskustannukset katetaan ensisijaisesti kuolinpesän varoista tai tarvittaessa hyvinvointialueen myöntämällä täydentävällä toimeentulotuella.

1. Tausta ja oikeudellinen kehys

Hautaustoimilain (457/2003) mukaan vastuu hautauksista tilanteissa, joissa vainajalla ei ole perillisiä tai muita läheisiä taikka hautaamisesta ei huolehdi kukaan, kuuluu kunnalle.

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä hautaustoimilakia ei muutettu. Hautaustoimilain mukaiset tehtävät säilyivät kunnilla. Sen sijaan täydentävän toimeentulotuen järjestämistehtävä siirtyi hyvinvointialueiden vastuulle sosiaalihuollon järjestämisvastuun siirron yhteydessä. Varattoman vainajan hautauskustannusten kattamiseksi kuolinpesä voi hakea täydentävää toimeentulotukea hyvinvointialueilta.

Laki ei ota kantaa siihen, kenen vastuulla on selvittää, onko vainajalla omaisia. Sukuselvityksen teettäminen voi tapahtua kunnan, edunvalvojan tai muun tahon toimesta. Vainajan sukuselvitys on perunkirjotuksen toimittamiseksi tarvittava asiakirja, joten se maksetaan lähtökohtaisesti vainajan varoista.

2. Hautausjärjestelyistä huolehtiminen (hautaustoimilaki 23 §)

Hautausjärjestelyistä huolehtii ensisijaisesti:

1. Henkilö, jonka vainaja on eläessään nimenomaisesti toivonut huolehtivan hautaamiseen liittyvistä järjestelyistä.
2. Eloonjäänyt puoliso tai avopuoliso taikka lähimmät perilliset.
3. Muu vainajan läheinen.

Mikäli kukaan edellä mainituista ei huolehdi hautausjärjestelyistä, vastuu siirtyy vainajan kotikunnalle tai, jos vainajalla ei ollut kotikuntaa, hänen asuinkunnalleen.

Jos hautausjärjestelyistä huolehtii muu kuin pesän osakas, hänellä on oikeus saada kuolinpesän varoista korvaus kohtuullisista hautauskuluista.

Mikäli hautaamisen tavasta, paikasta tai toimituksesta syntyy erimielisyys, asia ratkaistaan käräjäoikeudessa.

3. Vastuunjako kunnissa ja hyvinvointialueilla

3.1 Kunnan tehtävät

Kunnan vastuulla ovat:

- hautaustoimilain mukaiset hautausjärjestelyt tilanteissa, joissa kukaan muu ei huolehdi hautaamisesta
- hautausjärjestelyihin liittyvä viranomaisyhteistyö
- kuolinpesää koskevat ilmoitukset Valtiokonttorille perillisten puuttuessa
- tarvittaessa kuolinpesän osakkaiden selvittäminen ennen hakemuksen tekemistä käräjäoikeudelle
- tarvittaessa ilmoitus käräjäoikeudelle pesänselvittäjän määrittämiseksi

Kun kunnalle tulee ilmoitus tai tieto vainajasta, jonka hautausta muu taho ei hoida, kunnan on ryhdyttävä toimenpiteisiin hautauksen varmistamiseksi. Osana tätä prosessia kunta voi harkintansa mukaan teettää myös vainajan sukuselvityksen, jotta kunta tietää kenen vastuulle kuolinpesän selvittely kuuluu.

Jos kunta ei sukuselvitystä itse tee, voi kunta käräjäoikeudelta hakea perintökaaren 18 luvun 4 §:n mukaista toimitsijaa pesälle. Tässä tapauksessa käräjäoikeuden määräämä toimitsija vastaa sukuselvityksen teettämisestä.

Kuolinviestin toimittaa hoitolaitos tai sairaala, jossa henkilö on menehtynyt, poliisi tai sosiaalityöntekijä. Kuolinviestin toimittaminen ei ole kunnan tehtävä, mutta kunnissa on hyvä varautua siihen, että kukaan ei ole asiasta ennen kunnan yhteydenottoa huolehtinut. Ahvenanmaalla hoitolaitos voi olla kunnallinen (joko KST, muu kuntayhtymä tai yksittäinen kunta), jolloin kuolinviestin toimittaminen voi olla myös kunnan tai kuntayhtymän vastuulla.

Kunta ei vastaa kuolinpesän selvittämisestä. Jos sukuselvityksen perusteella perijöitä ei löydy, tehdään kuolemasta ilmoitus Valtionkonttorille heidän kotisivuillaan olevalla lomakkeella. Valtionkonttori antaa valtakirjan kuolinpesän hoitoa varten kilpailutetulle, alueellisesti määräytyvälle sopimuspesänhoitajalle. Jos pesänhoitaja saa valtakirjan niin varhaisessa vaiheessa, että hautaus on suorittamatta, pesänhoitaja huolehtii myös hautaamisesta.

Jos sukuselvityksen perusteella vainajalla on perillisiä, he ensisijaisesti vastaavat kuolinpesän selvittämisestä. Heitä voidaan ohjata hakemaan apua oikeusaputoimistolta. Mikäli perilliset kieltäytyvät kokonaan toimimasta kuolinpesän asioissa, voi kunta perintökaaren 18 luvun mukaisesti tehdä käräjäoikeudelle hakemuksen pesänselvittäjän määräämiseksi. Hakemuksen joutuisaa käsittelyä edistää se, että hakemuksessa jo alun perin esitetään tiettyä henkilöä toimitsijan tehtävään ja hakemuksen liitteenä on henkilön suostumus tehtävään. Kunta voi harkintansa mukaan hakemuksessa esittää, että pesänselvittäjäksi määrätään kunnan viranhaltija tai työntekijä. Joillakin käräjäoikeuksilla on olemassa olevia listoja pesänselvittäjistä, mutta käräjäoikeudet päättävät itsenäisesti toimintatavoistaan.

3.2 Hyvinvointialueen tehtävät

Hyvinvointialueen tehtävä hautausjärjestelyihin liittyen rajautuu vain joihinkin tilanteisiin, joissa kyseessä on varaton vainaja tai vainaja, jolla ei ole käytettävissä olevia varoja hautaan saattamiseen.

Oikeuskäytännössä (esim. KHO 17.11.2000 T 2972) on katsottu ottaen huomioon kuolinpesän varattomuus (sekä lesken taloudellisista olosuhteista saatu selvitys), että kuolinpesälle on tullut myöntää toimeentulotukea välttämättömiin hautauskustannuksiin.

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen viimesijainen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Kansaneläkelaitos vastaa perustoimeentulotuesta ja hyvinvointialue täydentävästä toimeentulotuesta. Täydentävässä toimeentulotuessa otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeellisiksi harkitut menot. Varattomalle kuolinpesälle myönnettävää toimeentulotukea, voidaan pitää poikkeuksena toimeentulotuen edellä mainittuun tarkoitukseen nähden.

Hyvinvointialueella on toimivalta määritellä, mitä varattomaksi todetun vainajan hautaukseen katsotaan kuuluvan ja miten tuki myönnetään. Hyvinvointialueet ovat erikseen kilpailuttaneet sopimushautaustoimistot ja tuki myönnetään pääsääntöisesti maksusitoumuksena. Yleensä tuki tulee hakea ennen hautaan saattamista.

Ahvenanmaalla Kommunernas socialtjänst k.f. (KST) vastaa sekä perustoimeentulosta että täydentävästä toimeentulotuesta (landskapslagen (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd)

4. Hautausjärjestelyjen kustannukset

4.1. Kuolinpesässä on varoja

Hautausjärjestelyjen kustannukset ovat ensisijaisia kuolinpesästä maksettavia pesänselvityskustannuksia, eli nämä kustannukset maksetaan ennen muita velkoja pesästä. Perunkirjoituksen jälkeen pesänhoitaja maksaa pesän velkoja ja maksuja perintökaaren mukaisessa etusijajärjestyksessä: Pesänselvityksvelat maksetaan ennen muita velkoja sitä mukaa kuin ne erääntyvät ja muut pesän velat maksetaan vasta vainajan velkojen jälkeen.

Jos vainaja on kuollut ilman perillisiä, kunnan maksamiin hautauskuluihin liittyvät tositteet voi lähettää Valtiokonttorin valtuuttamalle pesänhoitajalle merkittäväksi perukirjaan ja maksatusta varten.

Jos vainajalla on ollut perillisiä, hautauskulujen tositteet lähetetään pesänselvittäjälle, eli joko käräjäoikeuden määräämälle pesänhoitajalle taikka omaiselle, joka on ryhtynyt tähän toimeen.

4.2 Kuolinpesä on varaton

Varattomalla kuolinpesällä voi olla oikeus täydentävänä toimeentulotukena myönnettäviin kohtuullisiin hautauskustannuksiin. Toimeentulotukea myönnetään näissä tapauksissa kuolinpesälle, ei esimerkiksi kunnalle. Jos kuolinpesässä on varoja, mutta ne eivät ole kuolinpesän käytettävissä hautausjärjestelyitä tehtäessä, varallisuus otetaan huomioon toimeentulotukilain mukaisesti.

Toimeentulotuki tai osa siitä voidaan erityisestä syystä myöntää takautuvasti toteennäytettyjen toimeentulotukeen oikeuttavien menojen maksamiseen. Hyvinvointialueella on näissä tilanteissa oikeus arvioida menojen kohtuullisuutta ja välttämättömyyttä toimeentulotukilain mukaan.

Hyvinvointialueiden verkkosivuilla on erikseen omana kokonaisuutenaan kuvattu, miten kyseisellä alueella haetaan täydentävää toimeentulotukea hautauskuluihin.

5. Erityisiä kysymyksiä

5.1 Sotainvalidien hautaukset

[Valtiokonttorilinkki toiseen palveluun](#) maksaa hautausapua, jos sotainvalidille vahvistettu työkyvyttömyysaste oli vähintään 20 %. Veteraanilla, jolla ei ole sotainvaliditeettia, ei hautausavustusta ole.

5.2 Kunnan oikeudesta maksuttomaan sukuselvitykseen

Laki väestötietojärjestelmästä (661/2009) sisältää 29 §:ssä säännöksiä tietojen luovutuksesta väestötietojärjestelmästä viranomaistehtäviä varten. Säännöksen mukaan väestötietojärjestelmästä luovutetaan toiselle viranomaiselle tarpeelliset tiedot laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Kunnilla on lakisääteinen tehtävä hautausjärjestelyissä hautaustoimilain 29 §:n mukaisesti, jonka perusteella tietoja väestörekisteristä voidaan luovuttaa kunnille.

Väestötietojärjestelmälakia sovelletaan myös kirkon jäsen- ja väestötietoja käsittelevissä aluekeskusrekistereissä heidän tietojenluovutuksiin. Kirkkohallitus on ohjeistanut aluekeskusrekistereitä kunnan oikeudesta maksuttomaan sukuselvitykseen.

5.3 DVV:n ja verohallinnon kehittämishanke

Keväällä 2027 on tulossa käyttöön uusi kuolinpesien osakasrekisteri, jonka pohjalta kuolinpesän Suomessa asuvat osakkaat ovat saatavissa sähköisen järjestelmän kautta. Taustalla on hanke, jonka tavoitteena on sujuvoittaa, digitalisoida ja automatisoida asiointia raskaassa elämäntilanteessa. Uudistus vaikuttaa sekä kuolinpesien asiointiin että kuolinpesien asioita hoitavien viranomaisten ja yritysten palveluprosesseihin. Kokonaisuuteen liittyvä lainsäädäntö on parhaillaan Eduskunnan käsittelyssä. Lisätietoja asiasta saa DVV:n sivuilta [**Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito | Digi- ja väestötietovirastolinkki toiseen palveluun**](#)

SUOMEN KUNTALIITTO

Susanna Huovinen
varatoimitusjohtaja

Sami Niemi
erityisasiantuntija